

**UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE, PSIHOLOGIE ȘI PEDAGOGIE
CATEDRA DE SOCIOLOGIE**

REFERAT

asupra tezei de doctorat

**TRANSCENDENȚA ȘI VIAȚĂ SOCIAL-ARMONIOASĂ A OMULUI: ÎN
CĂUTAREA SAU REASERTAREA UNOR PRINCIPII. ELEMENTE DE
SOCIOLOGIE CREȘTIN-ORTODOXĂ**

elaborată de Dl. PETRU POPESCU

Trebuie să spun de la început că teza de doctorat elaborată de Dl. Petru Popescu este, în multe privințe, deosebită de tipul tradițional. Mai întâi, tematic, este raportată la și similară cu lucrări de sociologie fundamentate și pe o doctrină religioasă, fie aceasta de tip creștin, iudaic, islamic sau de un alt tip. Teza sa se încrie într-o tradiție, dar și în dezvoltări mai recente din Franța, Germania sau țările islamice. Petru Popescu preia principii, aserțiuni sau norme din religia creștin-ortodoxă, dar și din cea budhistă, hindusă sau protestantă, amestecându-le și topindu-le într-o perspectivă antropologică în care omul este privit ca "scop suprem" al dezvoltării. Relațiile sociale și societatea apar în acest demers ca un creuzet al posibilelor înfăptuiri umane, respectiv ca un cadru de un gen cu totul deosebit. Poate de aceea teza sa e, prin conținut, una a revoltei (împotriva neajunsurilor sau a încă ne-înăptuirilor), dar și una a speranței pline de optimism că, prin credința în Dumnezeu, adevărul va descinde, cândva, în spirit, în conștiința omului (prin îndumnezeire), în fapăturile lui, în gândul și cuvântul lui, iar prin aceasta, pe pământ. Dacă nu acum pe pământ, atunci în ceruri și apoi, mai târziu, prin reîncarnare, totuși și pe pământ. Timpul este dilatat în așteptare, un timp istoric al veșniciei, pentru care prezentul

nu-i decât un punct pasager într-o scurgere implacabil aducătoare de bine, frumos și adevăr sub domnia domnului Dumnezeu nostru de acum și de-a pururi ...

În al doilea rând, teza e de un gen deosebit pentru că invocă atât cunoașterea revelată de credința în Dumnezeu, cât și cunoașterea produsă de cercetarea științifică a omului animat de efortul păgân al căutării și descoperirii. Petru Popescu se referă aici la legea unității lumii, demonstrabilă printr-un efort materialist consecvent, pentru a detecta prin acest demers păgân principiile armoniei sociale, care sunt oricum apriorice și revelate de credință, dar neaplicate datorită îndepărtării omului de propria sa esență și de esența Divinității. Intoarcerea la credința absolută, simplă revelată, ar coincide pentru om cu evadarea din ignoranța orgolios indusă de speranța proiectată în cunoașterea sociologică, cunoaștere care prin modul său pozitiv de abordare l-a pervertit pe om. Petru Popescu se întreabă: ce a avut nou, important și constructiv cunoașterea socială și cea sociologică de până acum? Nimic altceva, răspunde el, decât deșertăciunea îndepărtării de Dumnezeuul atotputernic și omniscient. "Dacă oamenii, în mod consecvent, pe parcursul vieții lor pământești și-ar însuși modul de a fi în concordanță cu armonia universală, ei ar putea evita toate necazurile lor, căci fericirea lor se află în conlucrarea armonioasă cu Creatorul lor" - ne spune apoditic autorul în teza sa (p. 116). Rezultă un amestec de panteism și monoteism, de credință și revelație, dar și de (auto)descoperire prin identificare cu Dumnezeuul atotputernic. Paradoxul concepției din teză rezultă dintr-un eclecticism al combinațiilor doctrinare transpus într-un unitarism autocontestatar. Se invocă Dumnezeuul unic, dar acesta apare și ca o construcție rațională derivată din mai multe religii, inclusiv din cunoașterea științifică de sorginte materialistă. Și de aceea nu știi unde să-l plasezi pe autor fără a comite o "eroarea de interpretare". Între revelație și experimentare nu apare decât un continuum rațional care le amendează pe amândouă, suspendându-te pe tine cititor într-o exasperantă căutare rătăcitoare. De aceea, toată teza nu-i decât un efort și o rătăcire în care echilibrul, dacă-l vrei, e dat de un set de principii biblice pe care orice copil le învață în stadiile socializării primare, pentru ca apoi să se lupte cu ciocnirile vieții și ale relațiilor pentru a le respecta. Când îți se oferă beatitudinea eternă și viața nemuritoare, deja te-a scos de pe acest tărâm pentru a te proiecta în cel de dincolo, deși nu mai puțin incert, pentru că și el este un tranzit către primul care te recheamă.

În sfârșit, să observăm că între legea rațională a unității lumii, pe care o demonstrează pe îndelete cu date și rezultate ale cunoașterii științifice, și Dumnezeu,

distanța nu-i doar de formă, una (păgână) revelându-l pe Celălalt (divin). Mai degrabă apare aici o dialectică pe care materialismul principiului împăcării contradicțiilor ne-a propus-o demult și nu ne-a dus decât la o confuzie de planuri. Crediința și raționalitatea ne apar tot atât de incompatibile pe cât sunt revelația identificării cu Dumnezeu și căutarea experimentală, animată de spiritul perpetuei îndoieli metodologice. Cum să împaci ceea ce nu-i de împăcat și să spui apoi că astfel vei fi în armonie cu lumea și cu tine? Autorul găsește soluția în autonomia sau în relativa independență a fiecărui om față de semenii săi și față de Creatorul său (p. 117). Individualismul relativei autonomii personale în comuniune cu raționalitatea legii unității lumii și cu credința în Dumnezeu ar fi calea absolută spre armonia lumească și pacea universală. Să părăsești doar refuzul acestei comuniuni, pentru ca realizarea sinelui și a lumii să se releve. Naivitate eclectică, confuzie de planuri sau speranță disperată într-o lume a armoniei? Greu de spus și, totuși, ușor de contestat. Iar dacă-i așa de ușor de contestat, înseamnă că ceva misterios trebuie să fie dincolo de aparența facilității. Nu ne rămâne decât căutarea, căci această lucrare, după ce ai citit-o, nu te părăsește. Gândul se întoarce la ea când contestând-o, când căutând-o. Rămâne mereu misterul căutării, fie în revelație, fie în raționalitatea cunoașterii. Din punctul meu de vedere, de aici decurge și pe aceasta se bazează acceptabilitatea acestei teze de doctorat.

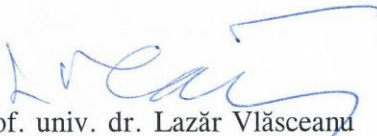
Oriunde ai plasa această teză, ea comunică totuși cu tine într-un context pe care ți l-ai ipostaziat și îți lasă loc pentru a te distanța de el. Budhism sau newageism, între sacrul și profanul creștinismului general sau al ortodoxismului funciar, Petru Popescu propune o căutare și atât. Zice el că-i căutarea evadatoare din iluzii, adică izbăvitoare, adică "modul de realizare a scopului suprem al veștii omului", pentru că numai astfel sociologia ar ieși din nonsens și ar revela sensul suprem. Dar Petru Popescu **zice**, postulează, adică nu demonstrează sau nu explică. El propune un discurs sociologic al revelației și nu al demonstrației.

În construcția tezei de doctorat, Petru Popescu critică, invocă și asertează, fiind un orgolios apodictic. El ne aruncă într-o utopie pozitivă a descinderii armoniei pe Pământ, o utopie în care individualismul acțiunii și credinței nu are nevoie de nimic altceva decât de identificarea omului, prin gând, cuvânt și faptă, cu Dumnezeu. După o astfel de invitație, se uită la noi, cei lăsați singuri cu principiile pe care trebuie să le înfăptuim,

nemuritori cum suntem, abandonându-ne propriei creații supravegheate de Dumnezeu nostru interior.

În sociologia românească nu există nici tradiție și nici măcar cea mai timidă încercare de apropiere de ortodoxismul filosofiei creștine. Au existat ideologii și chiar doctrine social-politice care l-au invocat pe Dumnezeu nostru creștin, dar ele nu s-au prezentat ca sociologice. Pe un plan mai cuprinzător, sociologia însăși, după botezul ei comteian, s-a vrut a fi o cunoaștere pozitivă, eliberată de ideologii și credințe transcendente. Mai recent și altundeva, s-au încercat reapropieri de acestea. Iar Petru Popescu ne propune un astfel de demers. De respins, nu-i greu, pentru că toată istoria mundană a sociologiei o face. Pe de altă parte, admiterea ei implică temeritatea reintrării în dialog cu despărțirea originară a sociologiei. Iar eu optez pentru a-i oferi lui Petru Popescu această alternativă temerară, întrucât o consider o provocare importantă. Dacă admitem, ca Malraux, că secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc, atunci să reflectăm și asupra unei sociologii în care Dumnezeu nu-i mort. Petru Popescu ne invită la o astfel de reflecție și, în numele acestei provocări, propun ca teza să fie admisă pentru susținere și pentru a i se conferi titlul de doctor în filosofie, specializarea sociologie.

Iulie 1995
București

Prof. univ. dr. Lazăr Vlăsceanu
UNIVERSITATEA BUCUREȘTI
Catedra de sociologie

Referat asupra tezei de doctorat

“Transcendența și viața social-armonioasă a omului: în căutarea sau reasertarea unor principii. Elemente de sociologie creștin-ortodoxă” semnată de doctorandul Petru Popescu

Lucrarea propusă ca teză de doctorat de către domnul Petru Popescu deschide o serie în sociologia românească postcomunistă. Este o serie în căutare de identitate, o identitate în spațiul cultural creștin.

În acest spațiu, lucrarea doctorandului se vrea a fi o abordare de sociologie creștin-ortodoxă.

Judecarea ei cred că trebuie făcută din perspectivele

legitimității

oportunității și

consistenței științifice.

Este legitimă o sociologie creștin-ortodoxă? Precedentul de notorietate este sociologia catolică. Există, deci, o legitimitate istorică. Dar aceasta nu se restrânge numai la sociologia catolică. Ea include toate abordările care se structurează pornind explicit de la o ideologie de schimbare socială sau de salvare religioasă. Odată explicitată ideologia sau credința care o susține, o astfel de sociologie se poate desfășura în logica ei ca știință. Condiția rămâne, evident, cea a specificării clare a celor două planuri - cel al științei și cel al credinței.

Petru Popescu propune, în esență, o sociologie a decalogului, a decalogului reluat în versiunea Noului Testament. Ideea de bază fiind că demersul sociologic trebuie să fie dezvoltat din perspectiva unui obiectiv specific -

crestin, cel al armoniei dintre Divinitate si om. Exista, sustine autorul, o lege a unitatii lumii, o armonie universala intemeiata pe divinitatea creatiei. Omul ca parte a acestei creatii are posibilitatea de alege . Si poate alege conlucrarea cu Divinitatea sau instrainarea de aceasta. Regulile conlucrarii sunt cele ale Bibliei: “sa iubesti pe Domnul Dumnezeuul tau, cu toata inima ta, cu tot sufletul tau si cu tot cugetul tau”, sa nu ucizi, sa nu furi etc. Trama normativa a Vechiului si Noului Testament este instituita astfel ca perspectiva a sociologiei crestine.

Obiectul sociologie, sustine autorul, in concordanta cu o buna parte din traditia acestei discipline este actiunea sociala. In schimb obiectivul acesteia - in sens de functie pragmatica - ar fi contributia la realizarea “scopului suprem al vietii oamenilor pe pamant ”, desavarsirea lor ca fiinte create de divinitate. Si o astfel de desavarsire nu s-ar putea realiza decat “prin prisma celor sapte principii ce deriva din legea unitatii lumii”.

Reorientarea pe care autorul o propune in sociologie nu este una de structura sau principiu de cunoastere ci de structura sau principiu de actiune. Fundamentarea sa vizeaza mai mult ingineria sociala decat sociologia ca stiinta. Din principiile pe care le invoca - unitatea lumii, armonia Creator-creat, decalogul sociologic , sa-i spunem, etc. - nu decurge o modificare a modului sociologic de cunoastere ci a modului de folosirea cunostintelor sociologice. Este recomandata o folosire a sociologie in concordanta cu legile moralei crestine, cu principiile Biblice. Dar nici sub acest aspect specificarile autorului nu sunt, cred, suficient de dezvoltate. Lucrarea sa insista mai mult asupra exemplelor de demonstrare a unitatii lumii, a interpretarii corpului spiritual al omului ca expresie a unei unitati informationale etc. La capitolele consacrate sociologiei, lucrurile sunt supersimplificate:

- sociologia sa efectueze, periodic, investigatii concrete si "sa le priveasca prin prisma obiectivului sau' pentru a putea aprecia, fara mare greutate, gradul de cultura atat al indivizilor in parte , cat si al intregii societati" (113);

Cred ca autorul va putea sa-si argumenteze mai convingator teza sa asupra obiectivului sociologiei prin aplicarea concreta a demersului pe care il propune. Raman nesolutionate o serie de intrebari de tipul: daca sociologul ramane numai la nivelul cunoasterii si nu trece la cel actional, bazat sau nu pe principiile biblice, mai are vreun rost cunoasterea sa? Ce raport exista intre sociologia decalogului propusa de autor si sociologiile umaniste curente? Ce utilitate are o astfel de sociologie pentru cei de o alta convingere decat autorul lucrarii?

Lucrarea lui Petru Popescu are meritul fundamental de a repune clar problema oportunitatii unor sociologii structurate numai in raport cu o paradigma de cunoastere. Sociologiile constituite in jurul unor principii de actiune sociala trebuie sa-si constituie la un mod convingator demersul specific. Efortul dezvoltat de doctorand merge in acest sens. In plus, pentru contextul romanesc, diversificare perspectivelor ideologice de practicare a sociologiei este , cred, oportuna. Adaugand la toate acestea meritul unei documentari ample, se justifica acordarea titlului de doctor domnului Petru Popescu.

Prof.univ.dr. Dumitru Sandu
Univ. Bucuresti

